

Edicija A
knjiga 38

Knut Hamsun (1859-1952) jedan je od najznačajnijih pisaca XX veka; svojim romanima *Pan*, *Glad*, *Roza*, *Lutalice*, *Krug se zatvara*, neizmerno je uticao na dalji razvoj svetske književnosti, a nakon romana *Plodovi zemlje* dobio je Nobelovu nagradu za životno delo.

Žene na studencu su još jedan veliki Hamsunov roman, napisan odmah posle romana *Plodovi zemlje*. U fascinantnoj galeriji likova izdvaja se Oliver Andersen, kroz čiji se život i život njegove porodice odvija uzbudljiva radnja romana.

Prvih 505 primeraka ovog izdanja numerisano je.

Primerak 001 odlazi u Rijeku, kod Ljubiše Drageljevića, velikog prijatelja i bivšeg kolege.

**KNUT
HAMSUN**
ŽENE NA STUDENCU

PRVI TOM

L O M

BEOGRAD / MMXX

Naslov originala
Knut Hamsun
KONERNE VED VANDPOSTEN

preveo s nemačkog
Milan A. Tabaković

urednik izdanja / redaktura prevoda
Flavio Rigonat

ŽENE NA STUDENCU

1.

Ljudi velegrada nemaju razumevanja za mere i proporcije malog grada. Misle kako smeju da dođu, stanu na trg i s nadmoćnim smeškom gledaju unao-kolo, kako im je dozvoljeno da se podsmevaju kućama i uličnoj kaldrmi, da, oni to često misle. Ali zar se stariji ljudi u malom gradu ne sećaju vremena kad su kuće bile još manje a kaldrma još gora. Oni su doživeli uspon mesta. I Jonsen sa pristaništa dobio je, naravno, solidnu kuću, baš gospodsku kuću; dole ima verandu nad kojom je balkon, a duž celog krova rezbarije. Podignute su i mnoge druge skupe zgrade: škola, razna trgovačka zdanja, carinarnica, štedionica, ne, ne treba se rugati malom gradu. Ovde čak postoji i neka vrsta predgrađa: na stenovitim brdima prema brodarskoj radionici živi skoro dvadeset porodica; lepe male kuće okrečene su prema ukusu vlasnika, crveno ili belo. Uostalom, nisu ni velegradi bez doba uspona i opadanja, to je sasvim izvesno; ali da li se ikad čulo da je Jonsen sa pristaništa stajao praznih šaka, ne znajući šta da radi?

Tako i mali gradovi imaju svoje veličine, svoje čvrsto sazdane kuće sa otmenim sinovima i kćerima, svoju nepromenljivost i svoj ugled. I mali grad zavisi od svojih velikih, i sve prati s živim učešćem; dobri stanovnici malog grada brinu se baš tako o

svojoj sreći i nesreći, žive pod zaštitom moći i tako prosperiraju. A tako i treba da bude. Ljudi se pri-sećaju dana kada je Jonsen sa pristaništa postao konzul; bilo je tada pića i kolača za svakog ko bi došao u njegovu radnju, neki čak nisu imali ni stida ni srama, dopustili su da im dvaput napune čaše.

Tog jutra bio je ribar Jergen baš kao i sad na moru i lovio ribu za veliku gozbu. Bio je blistav, svečan dan; novi konzul bio je još toliko mlad da je jako širio ruke, a bio je i tako prirodan i ljubazan, voleo je vino, žene i pesmu, ceo grad je bio pozvan kod njega. Da, sve je išlo kako valja.

O svemu tome pisalo se u novinama; ljudi se i danas sećaju toga, čak su i žene na bunaru pričale među sobom o tome. Ponekad su siktale jedna na drugu zbog običnih sitnica. Lidija kaže: „Kako da ne znam kad sam ceo dan bila tamo u kuhinji.“ – Ali druga žena ostaje pri svom: „Pa možeš da odeš i pitaš Jonsena lično!“ – „To mi uopšte nije potrebno“, govori treća, „jer sam sačuvala novine.“

Ali od tog velikog dana prošlo je, eto, šest do osam godina.

I kovač Karlsen se, isto kao i žene, dobro sećao tog dana. On je bio veoma poštovan čovek, čak udovac sa odraslom decom, nikakav vetropir – ne, stajao je sasvim mirno u svojoj kovačnici i zahvaljivao bogu za ovaj svečan dan, kao i za sve ostale dane koje će još da doživi. Takav je bio, jedan pobožan čovek. Povodom svakog velikog i veselog događaja u mestu mislio je kako bi i on i svi ostali morali bogu da zahvale za to. Nije mnogo govorio o tome, a ljudi ionako ne bi mnogo polagali na njegove reči, pa ipak su ga uvažavali. Ljudi su doduše bili tvrdi i nezahvalni kao i uvek, ali je kovač Karlsen bio ipak zapažen u mestu.

Bilo je tu mnogo drugih osoba i pojava: Olaus s kraja livade, ribar Jergen, stolar Matis, lekar, poštar, bilo ih je poprilično. Zub vremena ne nagriza sve jednako, neki su nepromenljivi, govore i govore baš mnogo. I poštar je na svoj način pobožan čovek, on i kovač Karlsen su zaista pobožni; inače je ceo grad svetovno raspoložen i nije za dublja razmišljanja. Sveštenika u opštini kao i da nema; on dođuše krštava, krizma, venčava i sahranjuje ljude, ali inače ne znaju šta će s njim i o njemu se ne govori.

O, taj mali mravinjak! Svi su ljudi obuzeti sobom, sreću se na putevima, jedan drugog gurnu laktom, ponekad se međusobno i pregaze. I ne ide drukčije, ponekad se zbilja i pregaze.

I sada je ribar Jergen na moru i lovi ribu za jednu veliku gozbu, baš kao pre šest ili osam godina. Mada je nedeljno jutro, on još sedi u svom čamcu i baš bi voleo da kući donese pozamašnu količinu ribe. Preko, na kopnu, postepeno biva sve življe. Diže se jutarnji vetar, udaljava Jergenov čamac; on mora dobro da vesla unazad kako bi mogao da se rukovodi pomorskim oznakama na obali. Pa neka, sad ostavlja sve to, bio je dva sata napolju!

Niko u mestu još nije budan. Jergen niže ribe na uzicu i nosi ih tako ulicama. Sa islandskim prslukom i mornarskim nepromočivim šeširom na glavi, taba u teškim čizmama, to je sve u svemu nezgrapčan čovek, niskog rasta, pomalo mršav i nešto kraćeg donjeg dela tela. Ali Jergen je žilav i izdržljiv, nikad potišten; prehladu leči tako što ne brine o njoj.

Odlazi prema velikom domu K. A. Jonsena, kači nanizane ribe na kuhinjska vrata i taba kući.

Negov odžak se dimi, Lidija je znači ustala; budno je pratila njegov čamac i u pravo vreme pris-

tavila kafu. Lidija je njegova žena, ima tamnu kovrdžavu kosu, jeste naprasite naravi, ali je izuzetno vredna – prava žena za njegovu kuću.

Jergen nezgrapno ulazi. „Ne tako bučno!“ ljutito šapuće Lidija i preplašeno gleda ka deci, dečaku i dve devojčice koje se meškolje u snu. Jergen skida čizme i prsluk, pije kafu i uz to jede, zatim odlazi u sobu da spava. „Pazi da ne lupiš vratima“, sikće kroz zube Lidija.

Baš tada mora starija devojčica da se probudi i ustane. Obično tako biva. Tada se budi i druga devojčica koja leži pored nje. Majka pobesni, naglo otvara vrata i dovikne mužu:

„Eto, sad si mi ih sve probudio!“ I viče sve dok se i dečak ne probudi.

Da, Lidija je naprasita, ali njen bes uvek brzo prolazi; čim su se deca malo zabavila, ona, spremajući sobu, već pevuši neku pesmicu. Zatim krajnje pažljivo otvara vrata i pita:

„Nisi zaspao? Htela sam da kažem, sigurno si dosta riba nalovio? Jesi li čuo kakvo će to biti društvo?“

„Ne, nisu još bili ustali.“

„Sad samo ćuti i ispavaj se“, kaže Lidija i zatvara vrata. Onda glasno pripreti deci da budu mirna.

Posprema, pevuši, razmišlja, to društvo je za nju veoma važno. I ranijih godina je bilo društva kod Jonsena sa pristaništa; danima se to spremalo i bila je potrebna pomoć u kuhinji. I Lidiju su pozvali; ovog puta nije pozvana, možda to i nije neko veliko društvo; možda je samo sin, Skeldrup Jonsen, želeo da pozove nekoliko vršnjaka.

Nešto kasnije, pre podne, kad su ljudi već išli za svojim poslom, pročulo se da će se tog dana brod K. A. Jonsena otisnuti na more. Lidija nije više mo-

zgala o tome; biće, dakle, bučno slavlje za kapetana i ugledne građane, a u kuhinji bi da i bez nje sve obave. Nek im je srećan put! Decu je lepo obukla, isprala mrlje, namazala cipele mašću i garom, pa i za sebe našla bolju haljinu.

Posle podne je bilo pravo hodočašće na keju. Bilo je već uveliko proleće i ljudi su nosili svetla laka odela; bio je to lep prizor. Parobrod *Fia* bio je utovaren i spreman za polazak.

To nije više bio nov brod, građen je u vreme kad je dobar teretnjak koštao nekoliko stotina hiljada, ili više; sada ga je Jonsen sa pristaništa kupio u Geteborgu. Dao je da se dotera, zatim ga prekrstio i dao mu ime svoje ćerke Fie. Koliko košta da se takav brod kupi, dotera i potpuno renovira! Pričalo se da je samo promena imena koštala grdne pare. A šta je toliki novac značio za Jonsena sa pristaništa! Sada *Fia*, kao jedini parobrod grada i kao pravo čudo stoji uz kej. Naravno da je i mala *Fia*, u času kad treba da isplovi njen brod, na palubi, i sedi sa svojim roditeljima i kapetanom u kajiti. Naravno da je i njen brat, mladi Skeldrup, došao na brod. Već je velik, skoro odrastao, u svetlom odelu sa crnim somotskim reverima na kaputu, baš kakva je tad moda. Veseo, ležeran momak, sin Jonsenove kuće, tamnih očiju na oca, s prvim maljama na obrazima! Pred njim dižu šešire, on otpozdravlja, skoro celim putem do kajite ide gologlav.

Brod je spreman da isplovi, i dimi. Na palubi je sve mirno, kormilar i posada stoje kraj ograde, pljuckaju u vodu i ćaskaju s poznanicima na kopnu. Oliver Andersen zna gde mu je mesto, pa stoji sasvim napred; on je mornar i već godinama plovi jedrenjakom, običan plavooki sin puka, uz to ludo hrabar i veoma snažan, sin udovice. Ispod je pro-

sečnog rasta, ali čvrsto i dobro građen, ranije je podsećao na Napoleonove slike, sada ima punu bradu i zaista je nešto posebno. Baš te godine smatrao je kako će moći da pokrije svoju kućicu crvenim crepom i proširi je dogradnjom na zabatu. Mislio je dakle na budućnost.

„Da“, govori on svojoj majci, udovici koja stoji na keju i drži ruke pod šalom. „Da, pisaću ti sa Sredozemnog mora.“

Vrlo zrelo rečeno. Tako govori i sa više njih na obali, sa devojkom, Petrom, koju sad mora da napusti.

„Ne zaboravi da zalivaš baštu!“ dodaje. To je samo Oliverova šala, ni na šta time ne misli, jer bog i svi ljudi znaju da on nema baštu, već da majka samo nešto malo mrkve i repe sadi duž kućnog zida.

Na licu majke ukazao se blag osmeh, znala je svog sina. Loše namere? Bože sačuvaj! Takva šala nije bila zlonamerna. Majka je mogla samo lepo da govori o svom sinu, on ima dobre osobine i lepo se njima služi.

Drugi krmanoš za trenutak prilazi bliže; mora da i on ima devojku na obali. „Povuci ono!“ kaže preterano zapovednički, i pokazuje na uže.

Oliver povlači uže. Baš bi rado nakratko sišao na kopno, samo na pola minuta, da svojoj devojci da fišek sa suvim grožđem koji mu je u džepu. Da, trebalo bi da izađe na kopno. A želi da se i s ovog mesta gde stoji pokaže važan.

„Karlsene!“ više, misleći time na kovača Karl-sena. „Dobro da vas vidim! Ostao sam dužan za obruče na mom oluku.“

Karlsen je zbunjen, jer su sve oči uperene ka njemu, pa kaže: „Ostavi se toga, ne treba da se zadržavaš, biće vremena kad se vratiš.“

Ali Oliver već vadi novčanik i pruža novac preko ograde. „Je l' toliko bilo?“ pita.

Oliver se oseća vrlo časno i nadmoćno, jer je u prisustvu tolike gomile sveta pokazao kako može da plaća. Ko je tu stajao i bio svedok njegovog postupka? Petra i ceo svet. Tu stoji i Lidija sa svojom decom, njoj ništa ne promakne, prava je „mudra Liza.“ Njen muž, ribar Jergen, stoji podalje, ali kad su počeli da stižu ugledni građani i prolaze pored njega, povukao se još dalje od rampe.

Došli su i oni veliki, brodovlasnici, lekar, najugledniji trgovci; neki su se baš udesili za gozbu kod konzula; imaju cvet u reveru i cilindar. Došao je i advokat Fredriksen; još nije bio trenutak, ali je advokat Fredriksen sigurno hteo da iskoristi priliku i kaže nekoliko svečanih reči. Navikao je da govori, on je taj koji saziva skupštine i drži govore.

Porodica Jonsen izlazi iz kajite, gospodin K. A. Jonsen, živih smeđih očiju, s okruglim trbuščićem bonvivana. Gospođa Jonsen vodi za ruku malu Fiu. Kad su sišli na kopno, svi su im napravili mesta, nijedno im dete nije bilo na putu. Ljudi koji imaju parobrod moraju imati širok put na vlastitoj brani, to je ispravno i pošteno.

Kapetan se brzo penje na most i zvoni. „Gotovo! Polazak!“ viče. Užad se uvlače. Kapetan maše kapom, njegova porodica i prijatelji mu otpozdravljaju, lađa podrhtava i odmiče se od obale. Oliver u poslednjem času baca svoj fišek na obalu, dobro gleda da padne otprilike tamo gde treba.

Sada je došao trenutak: advokat Fredriksen prilazi, visoko diže svoj svileni šešir, žarko želi dobro i sreću lađi, vlasnicima i posadi. „Ura!“ ori se s keja.

I *Fia* kreće ka Sredozemnom moru.

Fišek je, naravno, pogodilo. Bio je to nedobrodošli i posramljujući fišek – prsnuo je prilikom pada i suvo grožđe se prosulo po daskama keja. Kakav prizor! Petra se uvređeno smeška i samo što ne zaplače. Oliverova majka kupi suvo grožđe u maramu, jedva uspeva da zadrži decu, opominje ih da ne gaje po dobrim božjim darovima. Ugledni građani, pa i porodica Jonsen, prolaze pored ovog malog razbojišta, a i sam mladi Skeldrup Jonsen. Smeška se i tiho govori Petri: „Pokupi svoje suvo grožđe!“ Petru kao da je oblila krv; obara glavu i najradije bi u zemlju propala. . .

Još dugo su žene na bunaru pričale o ovom danu. Mogle su, doduše, da se ne slože o ovoj ili onoj sitnici, ali bilo je sigurno da je gospođa Jonsen bila odevena u crnu otmenu svilu i da je na ramenima imala ogrtač sa svilenim resama. Njen šešir s tankim širokim obodom, koji se pri hodu pomalo talasao i bio ukrašen samo jednim jedinim velikim perom, bio je baš poseban.

O onom što je dalje sledilo niko nije vodio brigu, jer je na redu opet bio svakodnevni život. Oliver se u jesen vratio kući, ali bez *Fie*. Bio je povređen, skoro je poginuo. Bio je bogalj. Tu se ništa nije moglo. Ako se padne s jarbola i pritom se polome rebra, to se može pregurati, i svakako je to događaj koji se pamti. Ali Oliver – dospeo je pod bačvu s ribljim uljem, slomio kuk i butnu kost, bio je osakaćen i sve je podneo. Ležao je posle u bolnici u jednom italijanskom gradiću na obali, gde nije imao prave nege i noga je morala da se amputira. Posle sedam meseci mogao je da se vrati u rodni kraj.

Petra, njegova devojka, dobro se pokazala, i hramo je podnosila ovo užasno iskušenje. Bila je u svakom pogledu obična devojka, kao i druge, ali je imala i lepih osobina, one joj zaista nisu nedostajale.

Matis, koji je bio na zanatu kod jednog stolara i sad je već kalfa, Matis s velikim nosom, taj Matis dakle, prišao je Petri i rekao: „To je velika nesreća.“

„Kakva nesreća?“ upitala je.

„Da se Oliver tako vraća. Zar ne znaš?“

Petra odgovara povređeno i sasvim iskreno: „Da ja to ne znam? Zar nisam primala pismo za pismom?“

„On je unesrećen“, kaže Matis.

„I te kako“, govori Petra.

„Da, sad spada među one koji ne mogu sami da se probiju. Kako će to ići?“

Petra je kratko rekla: „Za to ne treba ti da brineš.“

Nije ispoljavala upadljivu tugu, nije pokazivala da žali sebe, ne, možda nije čak naročito sažaljevala ni svog najmilijeg.

„Dobrodošao kući!“ rekla mu je.

Sam Oliver je ćutao, ali je njegova majka počela da govori. „Da“, rekla je, „sad vidiš kakav se vratio.“

„Tako znači, imaš drvenu nogu“, kaže Petra.

Oliver gleda na drugu stranu: „Da, naravno.“

Majka dodaje: „Pa i štaku.“

„To je samo za početak, dok ne očvrsnem i postanem sigurniji.“

„Boli te?“ raspituje se Petra za nogu.

„Nimalo!“

„Pa to je dobro.“ I Petra se sprema za polazak. „Samo sam htela da se pozdravim“, dodaje.

Ovde baš nije mogao da joj preda dva poklona koja je doneo, belu figuru anđela, i poslužavnik za kafu od raznobojnog drveta. Zašto je tako hladna i nakrivo nasađena? Dobro je znala da joj uvek nešto donese kad se vraća iz dalekih zemalja, pa je ni ovog

puta nije zaboravio. Što se tiče drvene noge, sigurno je da je ostavila vrlo nepovoljan utisak na Petru, drugo se nije ni moglo očekivati, ali hladna i nakrivo nasadena – da li je Petra bila hladna? Sve samo ne to. O, da čujete samo Matisa, koji govori svakom ko samo hoće da ga sluša: „Tu Petru ne bih pozeleo! Jer ako neka devojka spada među one što snažno dišu i kojima podrhtavaju nozdrve, onda hvala lepo!“

Oliver mora pomalo da misli i na to kako da dođe do nekog posla. Dok je u kući imalo šta da se pojede, tamanio je svoje obroke i postao jak i snažan; došao je opet do svog kao ranije zdravog gornjeg dela tela, pa i do ozbiljne snage, ali kad majka ništa više nije primala od njegove najamnine, bilo je manje mesa i brašna u kući. Možda Oliver nije još suviše star da izuči neki zanat, mogao bi da postane sajdzija ili krojač, ili da ga prime u preparandiju i postane učitelj. Ali šta bi takvo žensko zanimanje predstavljalo za njegove ruke? I od čega bi njegova majka za vreme tog školovanja živela? Osim toga, samo je more njegov elemenat, more i ništa drugo.

Bio je mlad i krajnje nenaviknut na svoju nenanu nemoć. Većinom je mirno sedeo, jeo, kad je hteo da se kreće po sobi ispomagao se rukama, bacajući se od stolice do stolice. Stalno je mozgaio da za sebe izmisli nov životni put; bilo je to čudno zanimanje za rođenog mornara, ponekad bi zastao u mislima zbog tolike neobičnosti. On oronuo, on bogalj! Privremeno je morao da nabavi čamac i lovi nešto ribe za kuću. Pretrpeo je gadnu povredu, neosporno, očigledno je osakaćen, ali kad se rešio trule noge i pregurao posledice toga, preostao mu je još priličan ostatak, neto snaga.

Ribolov nije bio naročit, počeli su mrazevi, i zaliv je sad bio do pučine zaleđen, čak ni poštanski brod nije mogla da održava prolaz, već je svaki put morala da se probija kroz led. Oliver je mogao da uradi kao i drugi ribari, da probije rupu u ledu i tamo peca, to je radio Jergen, a i stari Martin s brda. Ali Oliver je bio premlad za takav posao i još mu se nije dalo da se služi takvim krajnjim sredstvima. Nije hteo da ljudi steknu utisak kako peca iz nužde, ne, već iz zadovoljstva, da prekрати vreme.

Nastupili su ozbiljni dani, neprijatno vreme Božića. Ali o Novoj godini promenilo se vreme, dunuo je jugo i led u zalivu je opet krenuo. Oliver je isplovljavao dan za danom i lovio ribu; ostajao je uvek sve duže, ponekad do večeri, i ribu donosio kući. Nije ribario iz nužde, daleko od toga!

Majka govori ravnodušnim glasom: „Nego, pitali su me Jonsenovi sa pristaništa ne bi li mogao da im ponekad odneseš ribu.“

„Ja?“ kaže Oliver. „Ti su znači rekli. Ali ja ne lovim ribu za druge.“

„Da, i ja sam to mislila“, saglasila se majka. Nije to više spominjala, prestala je sasvim da govori o tome i pravila se kao da bi Jonsen sa pristaništa mogao i sam sebi da nalovi ribu. Ali je ipak rekla: „Da, obećali su da će to dobro platiti.“

Ćutanje. Oliver je mislio. „Taj Jonsen sa pristaništa trebalo bi prvo da mi plati za moju nogu“, najzad je progovorio.

Za sve to vreme Petru su viđali veoma retko; istina, došla je nekoliko puta u kratku posetu, primila svoje poklone, razmenila nekoliko ravnodušnih fraza i opet otišla. Još je nosila Oliverov prsten i nije odavala nameru da prekine odnos, ne, nije to radila, ali Oliver ipak zabrinuto gleda na sve to.

Ako ćemo pravo, on više i ne vredi mnogo, pola čoveka, neka vrsta nakaze koja ništa nema, čak mu se i odeća pohabala. Da, za vreme svog mornarskog života bio je, kao i drugi, suviše lakomislen, i nije mnogo uštedeo. Jedino što je uradio za budućnost i čime se ponosio pre svog pada, sada skoro da i nije vredelo: dogradnja kuće, nova soba i ostava s druge strane hodnika. Sam bog zna da li će se ta divota koristiti!

Zima nikako da prođe, što je uticalo na raspoloženje i činilo ljude sumornim.

Jedne nedelje, predveče, došla je Petra, bila je ljubavnija nego obično. „Videla sam tvoju majku kako ide u grad“, rekla je Oliveru, „pa sam malo svratila do tebe.“

Oliver sluti nešto loše, tako je čudna njegova devojka. Onda je nežno rekla: „Jadni Oliver!“ i izjavila kako ih je bog oboje teško kaznio.

„Da“, potvrdio je Oliver.

„To je, eto, naša sudbina“, promrmljala je i uzdahnula.

„Na šta misliš?“ upitao je.

„A na šta ti misliš?“ uzvratila je.

Odmah je popustio, delom zbog starog ponosa, delom jer je uvideo da je ona u stvari u pravu. Ne mogu se zatvarati oči pred golom činjenicom.

Zajedno su pretresli stvar, ona je birala same blage reči, ali namera joj je bila jasna.

„Ne čudim ti se“, rekao je, gledajući u pod.

Kad je ustala, činilo se da još nije rekla ono najgore; pošla je ka vratima, onda se vratila, pogladila ga po obrazima i podigla mu glavu.

„Nemoj sada da si protiv nas oboje i da kažeš ne. Razmislila sam o tome. Ti sad moraš da brineš

ne samo o sebi, već i o majci, a to nije tako lako za tebe.“

Gledao ju je bez razumevanja: to su već pretresli, sada nije više hteo da sluša o tome.

„Znam“, rekao je.

„I bez zdravih udova i sveg ostalog. . . “

„I to znam“, razdraženo ju je prekinuo.

„Ne, ne smeš da budeš takav, Oliver!“ zavaravala ga je.

Kad je primetila kako se sprema da kaže nešto još zajedljivije, i ona se namrštila i odjednom odlučno započela:

„Ne vredi ništa, ma šta ti rekao, sad za tebe nije naročito dobro, ali biće i bolje. Sada ga stavljamo ovamo, možeš u nešto da ga pretvoriš, ne vredi, ma šta ti sad rekao, stavljam ga ovde na sto. Težak je i skup, znam da će mnogi hteti da ga kupe.“

„Šta je to? A da, prsten! Ostavi ga tamo“, rekao je i klimnuo glavom.

Mogla je da izbegne sva okolišenja, u tom trenutku je izgledalo da se on uopšte ne protivi da opet dođe do prstena, to je svakako bio predmet od vrednosti. Kad je Petra otišla, stavio ga je na krajnji zglavak svog malog prsta, vrteo ga i okretao.

Zatim ga je savladala ganutost. Da ga proda, da ga pretvori u nešto? Nikad! Pre će ga baciti u morske talase. Sačuvaće tu uspomenu celog života, nedeljom će ga vaditi i posmatrati. Uostalom, i ne traje tako dugo dok prođe život.